עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ה מהל' פסולי המוקדשין הל' ט ופ"ד מהל' קרבן פסח הלכה י:

נג ב מיי' פ"ח מהל' מעה"ק הלכה יח:

נד ג מיי' פ"ד מהל' קרבן פסח הל' ז:

א ד מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל' טו:

ב ה מיי' פ"ז מהלכות תמידין ומוספין הל' י"ב:

ג ו מיי' פ"ח שם ומוספין הל' ב:

ד ז מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל' א:

ה ח מיי' פ"ח מהל' תמידין ומוספין הל' ג:

תוספות

ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים. פי' בקונטרס (זבחים דף ט.) חגיגת ארבעה עשר וכן בסוף כל הפסולין (שם דף לו.) גבי תודה שנאכלת ליום ולילה קאמרינן מנין לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח תלמוד לומר שלמיו ופי' בקונטרס שלמי פסח חגיגת ארבעה עשר וקשה דבפסחים פרק אלו דברים (דף עא.) דריש מקרא בהדיא דחגיגת ארבעה עשר נאכלת לב' ימים ולילה א' והא דכתיב בפרשה (ויקרא ז) ובשר ה) תודת זבח שלמיו (מרבי חגיגת י"ד לשני ימים ולילה אחד) ו) ושלמים הבאין מחמת פסח ליום ולילה ונראה דודאי שלמי פסח דכל הפסולין היינו מותר הפסח כי ההוא דתורת כהנים ובפסחים בפרק האשה (דף פט.) גבי חמשה א) שנתערבו פסחיהם דקאמרינן ונייתי מותר הפסח דנאכל ליום ולילה ובפ"ק דראש השנה (דף ה.) קרי למותר הפסח שלמי הפסח דחשיב פסח גבי בל תאחר ופריך פסח זימנא קביעא ליה כו' ומשני מאי פסח שלמי פסח (שלמי פסח) ס"ד אמינא הואיל ומחמת פסח קאתו כו' ועל כרחין אתו היינו חגיגת ארבעה עשר דכיון דקתני פסח לא שביק מותר הפסח דמיקרי פסח טפי דהיינו פסח ממש ומוקי לה בחגיגת ארבעה עשר ומיהו שלמים הבאין מחמת פסח דשמעתין על כרחין לאו היינו מותר הפסח דככר תנא ליה ובפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צו:) פי' בקונטרס דהיינו תמורת פסח עצמו ואע"ג דדרשינן התם הוא קרב ואין תמורתו קריבה הא מוכח התם דכל היכא דפסח קרב גם תמורתו קרב וכרים ב"ש בזבחים (דף לז:) דקדקתי: **חד** לעברה שנתו וזמנו. הוא הדין שנתו בלא זמנו ואע"פ שבשעה שהקדישו לא היה ראוי לפסח דכשיגיע זמנו תעבור שנתו ואפילו מפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים תורת שלמים עליו כדתנא במי שהיה טמא (פסחים דף צז:) ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים:

הדרן עלך התודה היתה באה

כל קרבנות: מן החדש ומן הישן. פי' בקונטרס במנחות קאמר ונראה דשייך נמי בזבחים כדאשכחן במעשר בהמה ב) אלא דהוה ליה למיתני חוץ מבכור ומעשר דאין באין מחוצה לארץ כדתנן בתמורה פרק אלו קדשים (דף כא.) ובתוספתא (רפ"ט) תניא כל קרבנו' הציבור והיחיד באין מארץ ומחוצה לארץ אפילו מבין העובדי כוכבים חוץ מבכור ומעשר שאין באין אלא מן הארץ ואין באין אלא מישראל ובההיא ברייתא לא תני חדש וישן אבל בתר הכי תני כל המנחות באות מארץ ומחוצה לארץ ומן החדש ומן הישן חוץ מן העומר ושתי הלחם שאין באין אלא מן החדש ומן הארץ וכולן אין באין אלא מן המובחר שנאמר (דברים יב) וכל מבחר נדריכם: **עפריים.** עיר היא בדברי הימים (ב' יג) וילכוד אביה את עפריים: **מתני'** דלא כי האי תנא. דאין באין לאו לכתחילה משמע חוץ מהכך דתניא לא יביא ואם הביא כשר: **והא** כתיב חדשה. אלמא שנה לעכב ולכך לא משני הכא למצוה כדמשני גבי ראשית:

שומרי

גמרא

מאי עביד ליה מבעי ליה לכדרב נחמן א) דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה א) מנין למותר הפסח שקרב שלמים שנאמר [1] וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים אלא מותר הפסח יהא לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר והא מהכא נפקא מדאבוה דשמואל נפקא דכתיב [2] (א) אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים ואמר אבוה דשמואל דבר הבא מן הצאן יהא לזבח שלמים ואכתי מהכא נפקא מהתם נפקא והתניא ב) כבש לרבות את ב הפסח לאליה כשהוא אומר אם כבש להביא פסח שעברה שנתו ג) ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים ג שיטענו סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק כשהוא אומר ואם עז הפסיק הענין לימד על העז שאינה טעונה אליה תלתא קראי כתיב ג) חד לעברה זמנו ועברה שנתו וחד לעברה זמנו ולא עברה שנתו וחד ללא עברה זמנו ולא עברה שנתו וצריכי דאי אשמעינן עברה זמנו ועברה שנתו משום דאידחי ליה לגמרי אבל עברה זמנו ולא עברה שנתו דחזי לפסח שני אימא לא ואי אשמעינן עברה זמנו ולא עברה שנתו דאידחי ליה מפסח ראשון אבל לא עברה זמנו ולא עברה שנתו דאפילו לפסח ראשון נמי חזי אימא לא צריכא:

הדרן עלך התודה היתה באה

כל ד) קרבנות הציבור והיחיד באין מן הארץ ומחוצה לארץ מן החדש ומן הישן ה) חוץ מן העומר ו) ושתי הלחם שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ ז) וכולן אינן באין אלא מן המובחר ואיזהו מובחר שלהם (ב) ג) ה) מכנים וזטחא אלפא לסלת שנייה להן עפוריים בבקעה כל הארצות היו כשרות אלא מכאן היו מביאין: **גמ'** מתני' דלא כי האי תנא דתניא ו) עומר הבא מן הישן כשר שתי הלחם הבאות מן הישן כשרות אלא שחיסר מצוה עומר דכתיב [3] תקריב את מנחת בכוריך ואפילו מן העלייה שתי הלחם דכתיב [4] ממושבותיכם תביאו ז) ולא מן חוצה לארץ ממושבותיכם ואפי' ח) מן העלייה הא אפיקתיה אמר קרא תביאו ואפי' מן העלייה והאי מיבעי ליה ט) שכל שאתה מביא ממקום אחר הרי הוא כזה א"כ ליכתוב קרא תביא מאי תביאו ש"מ תרתי והכתיב [5] ראשית למצוה הכתיב [6] חדשה האי מיבעי לי' לכדתניא רבי נתן ור' פ) עקיבא אמרו שתי הלחם הבאות מן הישן כשרות ומה אני מקיים חדשה שתהא חדשה לכל המנחות ע"כ לא פליגי אלא בחדש אבל

רש"י

מאי עביד ליה. ה) דמתניתין אפיק ליה מפסח ור' אליעזר היא ולא ר"ע: **מותר הפסח.** כגון שהפריש מעות לפסחו ונותרו (לשלמים) והיינו מותר פסח. ענין אחר שהפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון (ג) והוא מותר פסח מנין שקרב שלמים: **לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר.** היינו שלמים: **אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים.** לא הוה צריך למיכתב משום דהא כתיב (ויקרא ג) אם זבח שלמים קרבנו: **ואמר אבוה דשמואל וכו' דבר הבא מן הצאן.** דהיינו פסח: **כשב לרבות פסח לאליה.** דמשום דמשמע שיהיה שלם שיהא עמו האליה הוצרך הכתוב זה לרבותו דאילו שאר אימורים נפקי מתוך בכור שור או בכור כשב ט) ואמרי' (זבחים דף ט.) דמה לא נאמר אלא דמם י) חלבו לא נאמר אלא חלבם כ) לימד על בכור ומעשר ופסח שטעונים מתן דמים ואימורין אבל אליה איצטריך קרא אחרינא כבש לרבותו משום דפסח בעינן שיהא שלם ואילו הוה שקיל לאליה לא הוה הפסח שלם ולהכי איצטריך האי קרא לרבותו דגבי כבש כתיב ל) אליה: **ושלמים הבאין מחמת הפסח.** היינו מותר פסח: **כשהוא אומר ואם עז** ו). ולא כתיב (ד) אם הפסיק הענין למעט מאליה לימד על העז ועל פסח הבא מן העז שאינם טעונים אליה: **וצריכי.** הני שלשה קראי למילף דמותר פסח הוי שלמים: **חד לעברה זמנו.** לאחר י"ד: **לא עברה זמנו ולא שנתו.** ז) כגון שאבד קודם חצות והפריש אחר תחתיו ונמצא דאם רצה לשוחטו קודם חצות קרב שלמים ואע"ג דעדיין חזי לפסח: **דחזי לפסח שני.** בארבעה עשר באייר: **אימא לא.** יהא קרב שלמים: **דאפילו לפסח ראשון נמי חזי אימא לא.** יקרב שלמים קא משמע לן:

הדרן עלך התודה היתה באה

כל הקרבנות. היינו מנחות: **אלפא לסלת.** שכשם שהאלף היא ראש לכל האותיות כך סלת של אלו שני מקומות מכנים וזטחא ראש לכל הסלתות. ענין אחר אלפא אלף היינו אחד כך סלת של שני מקומות מיוחדין לכך שסלתן מובחר עיקר מכל הסלתות כך שמעתי: **כל הארצות.** שבארץ ישראל כגון יהודה * ועבר הירדן והגליל כשרות: **אלא מכאן היו מביאין.** משום דמצוה להביא מן המובחר: **גמ' מן העלייה.** מחיטין (ה) ואפילו ח) ישנים בעלייה: **והא אפיקתיה.** ממושבותיכם ולא מחוצה לארץ והיכי דרשת ליה ט) ואפי' מן העלייה: **שמעת מינה תרתי.** חד דאפילו מן העלייה וחד לכל ביאות שאתה מביא וכו' כדאמרינן בפירקין לעיל (סו:). תביאו ריבויא הוא לגמרי דלא בעי לגופיה: **והכתיב ראשית.** דמשמע מן החדש ולא מן הישן: **שתהא חדשה לכל המנחות.** כלומר שיביאו שתי הלחם קודם שיביאו שום מנחה מן החדש אבל שתי הלחם גופייהו באות אפי' מן הישן: **עד כאן לא פליגי.** תנא דמתני' ותנא דברייתא' אלא בחדש:

רש"י כת"י

למותר הפסח. כגון שהפריש מעות לפסחו ונתותרו יביא מהם שלמים: **לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר.** והיינו שלמים. ואע"ג דעולה נמי נ"כ מן הצאן ומן הבקר אפי' הכי שלמים אתי דהא [לשם] אכילה הפרישה [ולא] לשם כליל: **דבר הבא מן הצאן.** פסח אינו בא אלא מן הצאן: **יהא לזבח שלמים.** דהאי זבח שלמים קרא יתירא הוא דהא בשלמים איירי לעיל והוי מצי למכתב ואם מן הצאן יביא קרבנו: **כבש לרבות את הפסח לאליה.** גבי שלמים כתיב פ) ואם כבש הוא מקריב וגו' וקרא יתירא הוא דהא למעלה נאמר ואם מן הצאן קרבנו כו' ולמטה נאמר ואם מן העז קרבנו ממילא ידענא דעד השתא איירי בכבש הוי ליה כבש קרא יתירא לרבות את הפסח לאליה שתהא אלייתה כולה נגנית עם שאר האימורים כדין כבש שלמים כדכתיב ג) והקריב מזבח השלמים חלבו האליה תמימה אבל לשאר מילי דשלמים כגון סמיכה ונסכים לא מלינא לרבויי דהא ממעט לה לקמן בפ' שתי מדות פ): **כשהוא אומר אם כבש.** אם הוי יתירא להביא פסח שעברה שנתו והביא אחר דבן שנה בעינן והרי זה הנשאר מותר הפסח וכשיקריב אותו לאחר זמן יהי' שלמים ויטעון סמיכה ונסכים: **ושלמים הבאים מחמת הפסח.** היינו חגיגת י"ד כיון שאם היתה חבורת הפסח מרובה מביאין עמו שלמים כדי שיאכל פסח על השובע כמש' פסחים בפ' אלו דברים ט): **כשהוא אומר.** למטה פ) ואם עז: **הפסיק הענין.** שאין לעז דין האמור למעלה: **לימד על העז שאינה טעונה אליה.** שאם הביא עז לשלמים אין אליתה קריבה עם האימורים שיש לה דין כבקר שאינה טעונה אליה: **שלשה קראי.** למותר הפסח שיקריב שלמים: **לעברה זמנו.** שעבר הפסח: **וחד ללא עברה זמנו ולא שנתו.** שהפריש שה לפסחו ושחטו קודם לפסח: **משום דאידחי ליה.** מפסח לגמרי משום הכי קרב שלמים: **אימא לא.** יקריב שלמים הואיל וראוי לפסח: **דאפי' לפסח ראשון נמי חזי אימא לא.** להוי שלמים ואם שחטו קודם לפסח יפסל קמ"ל. ומהכא נפקא לן בכל דוכתא דאמרי' פסח בשאר ימות השנה שלמים הם:

הדרן עלך התודה

מן החדש ומן הישן. במנחות קאמר: **מכמים וזינחא.** מקומות הן: **אלפא לסולת.** סולת שלהן ראשון ומובחר לכל הסלתות כאלפא זו שהוא אלף בלשון יווני: **עפריים.** כפר ושמים היו אחד בהר ואחד בבקעה: **כל הארצות.** של ארץ ישראל כשרות היו אלא מכאן היו מביאין: **גמ' תקריב.** משמע מ"מ: **ואפי' מן העליה.** דהיינו ישן. ותנא דפליג יליף טעמא מראשית קצירכם ל) והאי תקריב מפיק ליה תקריב ואפי' בשבת תקריב ואפי' בטומאה כדדרשינן לעיל בפרק ר' ישמעאל (סג.): **והא אפיקתיה.** להאי דרשא: **שכל שאתה מביא ממקום אחר.** חמץ יהא כזה עשרון לחלה להביא לחמי תודה כדדרשינן ליה בפ' התודה (לעיל עו ע"ב): **והכתיב ראשית.** במרוייהו בעומר כתיב ראשית קצירכם ובשתי הלחם כתיב ק) קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ובשתי הלחם משמעי קרא דבאין שאור כדכתיב ר) חמץ תאפינה. ומשני למצוה בעינן מן החדש ולעולם אם הביא מן הישן כשר: **והא כתיב חדשה.** מנחה חדשה לה' ובשתי הלחם כתיב: **שתהא חדשה לכל המנחות.** שאפי' מן הישן תהא קודמת לכל המנחות הבאות מן החדש שלא יביא מנחה מן החדשה קודם לשתי הלחם: **לא פליגי.** תנא דידן ותנא ברא:

מסורת הש"ס

א) זבחים ז: ט. פסחים ע., ב) פסחים עו: ט. זבחים ט., ג) [זבחים ט:], ד) פרה פ"ג מ"ה, ה) [ע' הערוך בערך זנית מכמס חניחה ועירש"י ובמשנה שבמשניות אי' מכמס ומזוניחה], ו) [לעיל סג:], ז) [לעיל עו: זבחים ט:], ח) ע' נ"ק דמתני' דאפיק ליה לתודה ר"ל סו', ט) [במדבר יח], י) [במדבר יח], כ) [שם], ל) [ויקרא ג], מ) ויקרא ג, נ) שם, ס) כנפסים דף לח. כפסיקה דף נב:, ע) דף סט:, פ) ויקרא ג, צ) שם כג, ק) שם ב, ר) שם כג, ש) נ"ל וכח תודה, ת) מהרש"ק מ"ז ונורם לשלמים. א) נ"ל שנתערבו עורות פסחיהם. נ"ק. ב) בכורות נג..

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' דכתיב ואם: (ב) במשנה מובחר שלהם מכמים וזינוחא אלפא כצ"ל וכן גרש"י: (ג) רש"י ד"ה ענין אחר וכו' יהא מותר פסח שלמים כצ"ל ותיבות מנין שקרב נמחק: (ד) ד"ה כשהוא וכו' ולא כתיב לעיל גבי ואם מן הצאן בו' הפסיק הענין: (ה) ד"ה מן העלייה מחיטין שבעלייה ואפילו ישנים הס"ד:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כל הארצו' וכו' ועבר הירדן. וכ"כ רש"י סנהדרין דף יא ע"ב ד"ה שתים ועיין נדרים דף כב ע"ב בר"ן ד"ה השתא לא עבר ירדנא:

◆

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

◆

רבינו גרשום

מנין למותר הפסח. שאם הפריש פסח ואבד והפריש אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון זה הוא מותר ומנין שיקריב שלמים: לדבר הבא מהצאן ומן הבקר. היינו שלמים דבר הבא מן הצאן. זהו פסח: כשב לרבות את הפסח. דבא מן הכבשים: לאליה. דגבי כשב כתיב אליה: ושלמים הבאים מחמת פסח. היינו מותר הפסח: לימד על העז על הפסח הבא מעז שאין טעון אליה כעז. הפסיק הענין למעט מאליה: וצריכי הני תלתא קראי למילף דמותר פסח קרב שלמים: אבל עיברה זמנו. ומן שחיטה ולא עיברה שנתו דחזי לפסח שני בי"ד אייר אימא לא יהא קרב שלמים: אבל לא עיברה לא זמנו ולא שנתו. כגון דאבד זה והפריש אחר תחתיו ושחטו א) ונמצא הראשון ועדיין לא עיברה זמנו ומן שחיטה דאפי' לפסח ראשון נמי חזי: אית דמפרש לא עיברה זמנו ולא שנתו דמתו בעלים קודם שחיטתו דאפי' לפסח ראשון חזי אימא לא יקרב שלמים קמ"ל:

סליק פירקא

ואפי' מן העלייה. מחיטין ישינים שבעליה: והאי תביאו מבעי ליה כדאמרי' בפירקין דלעיל שכל מה שאתה מביא ממקום אחר כזה: שתהא חדשה. כלומר שיקריב שתי הלחם קודם לכל המנחות שיביא מן החדש אבל שתי הלחם אפילו מן הישן: עד כאן לא פליגי תנא דמתניתין ותנא דברייתא אלא בחדש:

א) ואף דפסח כזמנו פסול לשם שלמים מ"מ נ"ל דס"ל דהכא שאני כיון שכבר יצאו הבעלים ידי חובתם באחר פתמו עומד לשלמים וצ"ע כזה יעוי' בפסחים לו ע"ב.

◆

תורה אור השלם

1. וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַייָ אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: דברים טז ב
2. וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים לַייָ זָכָר אוֹ נְקֵבָה תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ: ויקרא ג ו
3. וְאִם תַּקְרִיב מִנְחַת בִּכּוּרִים לַייָ אָבִיב קָלוּי בָּאֵשׁ גֶּרֶשׂ כַּרְמֶל תַּקְרִיב אֵת מִנְחַת בִּכּוּרֶיךָ: ויקרא ב יד
4. מִמּוֹשְׁבֹתֵיכֶם תָּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתַּיִם שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת תִּהְיֶינָה חָמֵץ תֵּאָפֶינָה בִּכּוּרִים לַייָ: ויקרא כג יז
5. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת קְצִירָהּ וַהֲבֵאתֶם אֶת עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל הַכֹּהֵן: ויקרא כג י
6. עַד מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַייָ: ויקרא כג טז

◆

שיטה מקובצת

א) מנין למותר. (זבחים דף ז ע"ב ודף ט ע"א): ב) ושלמים הבאים מחמת הפסח. פירש"י חגיגת י"ד וקשה [דהא אמרינן] בפרק כל הפסולים (דף לו ע"א) מנין לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח כו' עד שלמיו ואם איתא דשלמים הבאים מחמת הפסח היינו חגיגת י"ד [כבאן] אתיא הך ברייתא לא כרבנן ולא כבן תימא דפליגי בפסחים בפרק אלו דברים [דאי כרבנן] הא סבירא להו כל חגיגת י"ד נאכלות לשני ימים ולילה אחת ואי כבן תימא לא מכאן נפקא לכך נראה לפרש שלמים הבאים מחמת הפסח היינו מותר הפסח ונפקא ליה מהני תלתא [קראין] כמו עברה שנתו ולא עברה זמנו: ג) שלהם מכמים וזינחא אלפא לסולת שניה להן עפריים: ד) דתניא תימה דלוקא מתניתין לכתחלה ואם הביא כשר וי"ל דא"כ הוי ליה למתני בהדיא כמו בסיפא גבי בית הזבלים ובית השלחים אין מביאין ואם הביא כשר א"נ משמע חדש דומיא דארץ דהתם דיעבד נמי לא: ה) ר' נתן ור' יעקב אמרו: ו) עז דפסיק הענין והשאר נמחק: ז) ולא שנתו. גליון ר"מ עברה זמנו ולא שנתו דמתו בעלים קודם שחיטה דאפי' לפסח ראשון חזי. כך פי' הרגמ"ה: ח) ואפי' מן: ט) תיבת ואפי' נמחק: